

● Verder Kijken ●

Het zal inmiddels voor iedereen duidelijk zijn dat 2009 economisch gezien een moeilijk jaar zal worden. Het Centraal Planbureau (CPB) gaat uit van een daling van de economische groei van 3,5% en spreekt van 'uitzonderlijke omstandigheden'. Een dergelijke daling hebben we sinds de Tweede Wereldoorlog niet meegemaakt. Nu lijkt 3,5% minder verdienen geen ramp, qua inkomsten valt Nederland dan terug op het niveau van 2006. Dat was toch zeker geen slecht jaar. Vervelend is echter dat de 3,5% daling niet gelijk verdeeld wordt over de verschillende bedrijfssectoren. Gezondheidszorg zal weinig tot geen last krijgen, net zoals het onderwijs en de overheidsdiensten. Maar vooral sectoren die gericht zijn op export en transport krijgen het moeilijk. Ook de bouwsector en iedereen die met bouwen te maken heeft, zal de neergang merken, van makelaars tot architectenbureaus.

In landen om ons heen is er duidelijk sprake van afnemende vraag. Voor Nederland zijn Duitsland en Engeland belangrijke afzetmarkten. Duitsland heeft een ijzersterke positie als het gaat om de wereldwijde export van kapitaalgoederen. Nu er veel minder orders binnenkomen, krijgen ook toeleveranciers uit Nederland klappen. De huizenprijzen dalen nu ook, met als grootste daler de provincie Friesland met 4% in een jaar tijd. Het bedrijfsleven merkt in een aantal sectoren een sterke daling van omzet en activiteiten. Dit heeft al geleid tot een toename van het aantal faillissementen. De werkloosheid loopt nu ook langzaam op, maar komt gelukkig van een laag niveau.

Verzachten

De pessimistische voorspelling van het CPB kwam niet onverwacht, gezien de ontwikkelingen in de landen om ons heen, maar heeft toch gezorgd voor grote onrust in Den Haag. Het kabinet zoekt naar manieren om de crisis te verzachten en krijgt daarbij advies van het CPB: vooral niet teveel doen. Geen gemakkelijk advies voor de dames en heren in het kabinet, want de kiezers kunnen dat uitleggen als een gebrek aan daadkracht. Toch is het wel begrijpelijk dat er gewaarschuwd wordt voor al te ingrijpende maatregelen. Door onze open economie profiteren wij al van de steunmaatregelen in de landen om ons heen. Door daar nog eigen maatregelen aan toe te voegen, bestaat het gevaar van doorschieten. De plannen die nu bekend zijn gemaakt, zijn op zich bescheiden. Loonmatiging, stimuleren op diverse gebieden, zoals onderwijs, infrastructuur en duurzaamheid, voor in totaal € 6 miljard. Afgezet naar wat we in Nederland jaarlijks verdienen, zo'n € 580 miljard, een bescheiden bedrag. Precies wat het CPB ook adviseert. Zoals gebruikelijk in ons polderland is het meest heikele plan, verhogen van de pensioenleeftijd naar 67 jaar, doorgeschoven naar de toekomst. Voor de staatsbegroting een belangrijke maatregel die €4,2 miljard zou opleveren.

De Nederlandse belastingbetaler zal het al moeilijk genoeg krijgen de komende jaren omdat duidelijk is dat de inkomsten voor de overheid terug gaan lopen en de uitgaven stijgen. Bij een sterk oplopende staatsschuld van ruim €300 miljard is dat geen aanlokkelijk perspectief. Of moeten

we de andere kant op redeneren, zoals in de Verenigde Staten? Daar wordt onder het motto 'pompen of verzuipen' alles toegepast wat maar mogelijk is om de economie vlot te trekken. Steunmaatregelen voor huizenbezitters, rentes die vrijwel op nul staan en geldinjecties van vele honderden miljarden euro's. Een gigantisch overheidstekort voor de komende jaren wordt voor lief genomen. Nu is de veerkracht van de Amerikanen verbazingwekkend groot. Al eerder in de geschiedenis is gebleken dat men daar in staat is om grote omslagen te bewerkstelligen.

Positieve aspecten

Ondanks alle huidige problemen zitten er ook positieve aspecten aan de huidige crisis. Mensen gaan voorzichtiger met hun geld om en er wordt meer gespaard. Dat heeft overigens twee kanten. Gunstig is dat mensen zelf een buffer opbouwen. Nadeel is weer dat als iedereen dat tegelijkertijd doet, zoals nu het geval is, de vraag naar goederen en diensten daalt en daarmee bijdraagt aan de recessie.

Een ander positief punt is dat nu een aantal serieuze problemen aangepakt wordt. Het grootste probleem voor de komende jaren is de beschikbaarheid van energie. De opbrengsten van veel olievelden loopt terug terwijl de groeiende wereldbevolking om meer energie vraagt. Medio vorig jaar was de olieprijs nog \$ 150 per barrel. In de miljardensteun die veel regeringen uitgeven, zit een groot aantal projecten gericht op duurzame energie en energiebesparing. Vooral de Verenigde Staten en China zetten daarop in. Dat zijn zaken waar de wereld nog van profiteert als de huidige crisis allang verleden tijd is. Want dat is een ding dat zeker is, ook deze crisis komen we te boven. Hoe somber het er nu ook uitziet, de overheden hebben al veel gedaan in de vorm van renteverlagingen en steunmaatregelen en zijn bereid dit vol te houden. Het CPB ziet na dit jaar weer een lichte groei in 2010. Dat lijkt niet onmogelijk, de laatste tijd komen er voorzichtig signalen en cijfers die erop wijzen dat de bodem in zicht lijkt. Het glas ziet er weer halfvol uit in plaats van halfleeg. Er is in de volgende jaren dan wel weer werk aan de winkel om de overheidsfinanciën op orde te krijgen. Zo houden we minister Bos bezig.

F Friesland Bank

Frank Verhees, hoofd economisch bureau bij Friesland Bank. Vragen of reacties kunt u mailen naar: investorrelations@frieslandbank.nl.

Voor de in deze publicatie verwerkte gegevens is gebruik gemaakt van bronnen die door Friesland Bank betrouwbaar worden geacht.

Deze publicatie bevat algemene informatie en houdt geen individueel advies of aanbeveling in tot het doen van bepaalde transacties.

De beloning van de opsteller van deze publicatie is niet gekoppeld aan door Friesland Bank verrichte zakenbanktransacties voor bedrijven die in deze publicatie worden genoemd. Meer algemene informatie over onze beleggingsaanbevelingen kunt u vinden op www.frieslandbank.nl onder Particulieren/Beleggen.